

דינם של בני זוג שטעו במניין שבעת הימים הנקיים

שאלה

אישה ספרה שבעה ימים נקיים והלכה למקווה. לאחר שבוע ויותר מזמן הליכתה למקווה, היא גילתה שטעתה במניין הימים, ולמעשה טבלה יום אחד קודם הזמן. כיצד על בני הזוג לנהוג?

תשובה

יש לוודא מהו מקור הטעות, על מנת לבדוק אם אכן הייתה כאן טעות שגרמה לטבילה מוקדמת, ואם כן – מה לעשות כדי שטעות זו לא תקרה פעם נוספת. בהנחה שאכן מדובר בטבילה מוקדמת, הרי שלכאורה הדברים מפורשים בסמ"ק (סי' רצג): אם אירע שטעת במניין יום אחד וטבלה ושמשה, צריכה להמתין ו' עונות שלימות וזהו ג' ימים, ואחר תמנה יום אחד נקי וטבול.

דברים אלו הובאו להלכה ב'שלחן ערוך'.¹ הצורך בהמתנה הוא כדין 'פולטת שכבת זרע' (שהובא ב'שלחן ערוך' בסעיף שקודם לכן), שכל אישה שראתה דם, אפילו אם פסק בו ביום, אינה יכולה להתחיל למנות מיד שבעה ימים נקיים, מכיוון שכל עוד לא עברו שלוש יממות שלמות מזמן התשמיש האחרון, הרי היא בגדר פולטת שכבת זרע, ופליטת הזרע באותו יום מונעת מאותו יום להיחשב נקי. חידושו של הסמ"ק הוא שאין פליטת הזרע סותרת את מניין הימים הנקיים שעברו קודם לכן (לעומת ראיית דם שסותרת את הימים שקודם לכן), אלא רק מונעת מאותו יום להיחשב נקי. לכן צריכה להמתין 72 שעות, ורק ביום שלאחר מכן (כלומר לאחר שעברו ארבעה ימים), יכולה להשלים את היום השביעי לנקיים ולטבול שוב. לכאורה, אלו הם דברי ה'שלחן ערוך', אולם לדעת הרמ"א שפסק (בסעיף שקודם לכן) שיש צורך להמתין יום אחד נוסף עקב החשש של 'פולטת שכבת זרע',² לכאורה גם כאן יהיה צורך בהמתנה של יום נוסף, ובדחיית הטבילה בחמישה ימים ולא בארבעה. למרות זאת, במקרה של טעות, לא הגיה הרמ"א כלום על

1. שו"ע, יו"ד סי' קצו סעי' יב.

2. החומרה נובעת מחשש למקרה שבו בני הזוג שימשו בבין השמשות, שעלולים להחשיבו כיום קודם לכן, למרות שלמעשה צריך להחשיבו כיום שלאחר מכן, ולכן החמירו בכל היום שקודם לכן.

דברי ה'שלחן ערוך'. ה'שפתי כהן' (לשו"ע, שם ס"ק כג) עמד על כך, ונתן הסבר מדוע במקרה של טעות אין צורך בהחמרה של יום נוסף:

ומשמע דהכא לא נהגינן להחמיר משום גזירה דבין השמשות וטובלת מיד אחר ארבעה ימים ויום אחד נקי, דהיינו אחר חמשה ימים,³ דלא שכיח שתטעה במנין, ובמלתא דלא שכיחא לא גזרו רבנן.

כלומר ההחמרה להמתין חמישה ימים ולא ארבעה בלבד מקורה בגזרה. טעות היא דבר שאינו שכיח, ובמקרה של דבר לא שכיח, לא גזרו להחמיר מעבר לדין.

יש דין נוסף שבו החמיר הרמ"א מעבר לדברי ה'שלחן ערוך'. לדעת ה'שלחן ערוך'⁴ ניתן להקל ולמנות את הימים הנקיים כבר לאחר יום אחד בלבד (כמובן כשהדימום פסק) על ידי קינוח ורחיצה באותו מקום, שמפליטים משם את שאריות הזרע. לדעת הרמ"א (שם) אין להקל בכך. לגבי החמרה זו באישה שטעתה כתב ה'שפתי כהן'⁵ שאף על פי שאין גוזרים להחמיר מעבר לדין (וכדלעיל), מכל מקום כיוון שאין אנו בקיאים בקינוח ורחיצה, אין להקל בכך. אמנם ה'סדרי טהרה'⁶ כתב שאף על פי שיש שכתבו שאיננו בקיאים ברחיצה וקינוח, למעשה הרמ"א והפוסקים לא הביאו טעם זה, והחמירו בקינוח ורחיצה רק בגלל הטעם שאפילו אם לא שימשה אנו מחמירים בהמתנה, גזרה משום אישה ששימשה (אף שאין כאן חשש של 'פולטת שכבת זרע', שהרי לא שימשה), וממילא לא תעזור שטיפה (שהיא בסך הכול תביא אותה למעמד השווה לאישה שלא שימשה, שגם בה מחמירים לדעת הרמ"א). אבל במקום שבו לא גזרו את החומרות הנוספות (כגון שטעתה, שלא גוזרים יום חמישי), ממילא גם לא נגזרו את החומרה של לא שימשה אטו שימשה (ולזה גם הש"ך הסכים), ואין לחשוש שאיננו בקיאים בשטיפה, וסיים:

לכן המקיל בטועה על ידי רחיצה וכיבוד הבית היטב בדאיכא הני צדדים להקל, לא הפסיד.

גם 'ערוך השלחן' (יו"ד סי' קצו סעי' מב) הביא:

דבשכחה יום מהשבעה נקיים אולי אפשר לסמוך על רחיצת חמין לבלי תמתין השלושה ימים.⁷

אמנם ידידי הרב אליעזר אלטשולר שליט"א טען שכל ההיתר להשלים את היום הנקי הוא רק במקרה שנזכרה באותו יום שטבלה לפני הזמן, אבל אם כבר עברו אי אילו ימים, הרי הסיחה דעתה ממניין הימים הנקיים, ועליה להתחיל מחדש את ספירת הימים הנקיים. טעמו הוא על פי דברי שו"ת 'מעיל צדקה';⁸ שאישה שהסיחה דעתה ממניין

3. כלומר ביום האחד-עשר, חמישה ימים אחרי הטבילה בטעות, וארבעה ימים אחרי הזמן שבו הייתה אמורה לטבול.

4. שו"ע, שם סעי' יב.

5. ש"ך, לשו"ע שם ס"ק כה.

6. סדרי טהרה, לשו"ע שם ס"ק מח.

7. אמנם הוא הביא זאת בשם הש"ך, ומסקנת הש"ך להחמיר מטעם שאין אנו בקיאים, אבל את הצד להחמיר ערוך השולחן לא הביא.

8. שו"ת מעיל צדקה, סי' סג, הובא בפתחי תשובה יו"ד סי' קצו ס"ק ג.

שבעת הימים הנקיים צריכה להתחיל ספירתה מחדש.⁹ לדבריו, דברי 'השלחן ערוך', שעליה להשלים רק את היום שטענתה בו ולא להתחיל לספור מחדש, נאמרו רק אם באותו יום שמה לב לטעותה. במצב כזה אין היסח הדעת,¹⁰ ולכן היא יכולה להמשיך את ספירתה, אולם אם נזכרה מאוחר יותר שטענתה, הסיחה דעתה ממניין הנקיים, וממילא צריכה לספור מחדש את כל הימים.

לעניות דעתי, אין טעמו מסתבר להחמיר במקרה שלנו מכמה טעמים:

1. אף על פי שיש אחרונים שפסקו כך, אחרונים רבים חלקו על ה'מעיל צדקה', ופסקו שאין היסח הדעת פוסל בשבעה נקיים, בהם: שו"ת 'בית דוד';¹¹ שו"ת צמח צדק לובאוויטש;¹² שו"ת 'אבן יקרה';¹³ שו"ת מהרש"ם;¹⁴ שו"ת עונג יום טוב;¹⁵ שו"ת 'בית שלמה';¹⁶ שו"ת 'חשב האפוד';¹⁷ ו'טהרת הבית'.¹⁸ כך כתבו גם הלכה למעשה פוסקים רבים בתשובה למכון פוע"ה, שיש מקום לסמוך על המקלים בדבר, בהם: הרב יעקב אריאל, הרב שמאי קהת הכהן גרוס, הרב דב ליאור, הרב מאיר ניסים מאזוז, הראשון לציון הרב שלמה משה עמאר, הרב יקותיאל פרקש והרב דוד קאהן.
2. אחד הטעמים שנתן ה'מעיל צדקה' לצורך להחמיר הוא שכיוון שהסיחה דעתה מספירת הימים, יש לחשוש שראתה דם בהרגשה ולא שמה לב, שכיוון שאינה נותנת דעתה לכך שהיא בנקיים, אינה שמה לב לדם. טעם זה נכון לכאורה דווקא כשהיא חושבת שהיא טמאה, שאז לא אכפת לה שתראה דם, אבל כשהיא חושבת שהיא טהורה לגמרי, אין הבדל בינה לבין מי שיודעת שהיא במהלך שבעת הנקיים, שהרי בשתייהן ראיית דם בהרגשה מטמאת, ואין הבדל בין ראיית דם בנקיים לראיית דם בימי הטהרה.
3. אמנם טעמו הראשון של ה'מעיל צדקה' להחמיר הוא ששבעת הימים הנקיים צריכים להיות ספורים לפנינו, ואם הסיחה דעתה, הרי שלא מנתה אותם לימים נקיים וסותרת ספירתה. לכאורה טעם זה קיים לא רק כשהיא חושבת שהיא טמאה, אלא גם כשחושבת שהיא טהורה, שהרי הסיחה דעתה ממניין הימים. אלא שעדיין יש מקום לחלק בין אישה שהחליטה סתרה ספירתה בפועל, לבין אישה שלא סתרה ספירתה, אלא רק חשבה שאינה צריכה למנות עוד. ואולי אין הבדל בין הדברים, אך כאמור, רבים חולקים על

9. כדברי המעיל צדקה פסקו כמה אחרונים, בהם הסדרי טהרה, סי' קצו ס"ק יח; חכמת אדם, כלל קיז סעי' יב; דרכי טהרה, פרק יד סעיף ט.

10. ראה דרכי טהרה, פרק יד סעי' י, בשם האחרונים, שאישה שהסיחה דעתה מהנקיים ובאותו יום חזרה לספור, אינה צריכה ספירה מחדש אף לדעות המחמירות בהיסח הדעת.

11. שו"ת בית דוד, סי' ב.

12. צמח צדק, סי' קנה אות ט.

13. שו"ת אבן יקרה, ח"א סי' מ.

14. מהרש"ם, ח"ג סי' קיד.

15. עונג יום טוב, סי' פג.

16. שו"ת בית שלמה, או"ח סי' לו.

17. שו"ת חשב האפוד, ח"א סי' קב אות ב.

18. טהרת הבית, ח"ב עמ' שכח-שלח.

המעיל צדקה, ובמקום שלא ברור שאף הוא חולק, נראה שאין להתמיר, במיוחד שגם השלחן ערוך¹⁹ לא התנה את פסיקתו בכך שגילתה את טעותה באותו יום שטבלה ושימשה. אמנם יש מי שכתב כדברי הרב אלטשולר מטעם אחר:

ב'מלבושי טהרה'¹⁹ וב'באר מים חיים'²⁰ כתבו שהדין של אישה שטעתה במניין הימים שיכולה למנות ארבעה ימים ולהשלים יום אחד ולטבול נאמר רק אם ביום שאמור להיות השביעי לנקיים שלה היא בדקה ומצאה נקי, אחרת עליה להתחיל את שבעת הימים הנקיים מחדש, כיוון שלא בדקה ביום השביעי. דבריהם אלו הובאו להלכה גם ב'טהרת ישראל'²¹ ואם כן לכאורה כיוון ששמה לב שטעתה במניין הימים, ממילא לא בדקה ביום השביעי, ועליה להתחיל מחדש את מניין הימים. אלא שבאופן פשוט, דברי המלבושי טהרה אינם עומדים להלכה, שכן אף על פי שאישה שלא בדקה ביום השביעי אינה יכולה לטבול, פסק ה'נודע ביהודה'²² שאישה שלא בדקה ביום השביעי, אך בדקה באחד הימים האמצעיים של שבעת הנקיים, יכולה לבדוק למחרת ולטבול, וכן הלאה, כל עוד לא עברו יותר מחמישה ימים באמצע ללא בדיקה. דבריו אלו התקבלו להלכה.²³ ממילא, כאן בדקה ביום השישי, וגם אם לא בדקה ביום השביעי, יכולה עדיין לבדוק ביום שאותו תספור לנקי וטבול. אלא שעל פי המתואר בשאלה, עברו יותר מחמישה ימים בין הבדיקה האחרונה לזמן שבו שמה לב שצריכה להשלים עוד יום נקי, ובמצב כזה אכן לכאורה תסתור ספירתה. אלא שעדיין נראה שבכל זאת יש להקל במצב כזה:

במקום אחר²⁴ הראיתי שבשעת הצורך יש מקום לסמוך על שתי בדיקות במהלך שבעת הימים הנקיים כדי לטבול, גם אם הן לא היו בימים הראשון והשביעי. נראה שמקום שבו טעתה האישה ייחשב לשעת הצורך בעניין זה. אמנם עדיין יש כאן בעיה שייתכן ויש יותר מחמישה ימים בין היום שבו בדקה לאחרונה ליום שאמור להיות היום השביעי לנקיים (ראה להלן), אך עדיין נראה שניתן להקל, שכאן לעניין הבדיקה ראינו ב'מלבושי טהרה' שהוא כן מחשיב את היום השביעי כשביעי לנקיים (אף על פי שאינו שביעי מצד החשש ל'פולטת שכבת זרע'), וגם אם לא נחשיבו כך, הרי שאם האישה תעיד בפנינו שבמהלך התקופה יצא לה להסתכל על הקינוחים באופן שלא עברו יותר מחמישה ימים בלי שראתה קינוח נקי (או אפילו שימשו והבעל לא ראה על עצמו דבר לאחר התשמיש), יש מקום לצרף זאת להקל. ועוד, ייתכן שלדעה זו הבעיה היא רק אם באמצע עברו יותר מחמישה ימים ללא בדיקה, ולא במצב שכבר עשתה שתי בדיקות לפחות במהלך הנקיים. ואמנם, הרב מאיר ברנדסרופר²⁵ דן בשאלה דומה והחמיר בה. לדבריו, יש צורך ששבעת הימים הנקיים יהיו רצופים, אלא שאם יש ביניהם ימים שאינם יכולים להיחשב לספירה,

19. מלבושי טהרה, סי' קצו ס"ק כו.
20. באר מים חיים, סי' קצו ס"ק לו.
21. טהרת ישראל, שם סעיף פא.
22. שו"ת נוב"י, תניינא יו"ד סי' קכח.
23. ראה שיעורי שבט הלוי, סי' קצו ס"ק ח, ועוד.
24. 'בדיקות השבעה נקיים בדיעבד', אור תורה (מרחשוון תשע"א), סי' יד, עמ' צט-ק.
25. שו"ת קנה בשם, ח"א סי' צט.

כמו ימים של פולטת שכבת זרע, כפי שאין הם סותרים את המניין, כך אין הם סותרים את רציפותו. לכן למעשה הוא חילק בין מקרה שבו לא עברו יותר משלוש יממות בין תשמיש אחד לשני, כך שכל הזמן היה דין של 'פולטת שכבת זרע', וממילא לא יכלה עדיין להשלים את אותו יום, שיכולה עכשיו להשלים את אותו יום ולטבול, לבין מקרה שבו עברו יותר משלוש יממות, ולא ספרה ביום שלאחריהן, שאיבדה את רצף הימים וצריכה להתחיל שבעה ימים נקיים מחדש. נראה שכל שיטתו זו הולכת לפי השיטה שאישה שלא בדקה ביום השביעי אינה יכולה לטבול, אפילו אם היו ימים אחרים שבהם בדקה, אך כפי שכתבנו לעיל, בשעת הצורך יש לסמוך על השיטה שבה מספיקות שתי בדיקות במהלך הימים הנקיים גם שלא ביום השביעי, וממילא אם היה יום מקודם לכן שבו לא היה חשש של 'פולטת שכבת זרע', אף אם לא בדקה בו, יש לסמוך שעלה לה ל'נקיים', וממילא לא צריכה להתחיל ספירתה מחדש. עוד יותר מכך, אף לשיטות שצריך בדיקה ביום האחרון של הנקיים והיא לעיכובא, יש מקום לומר שלא כדברי ה'קנה בשם'. הרי להלכה, אישה שלא בדקה ביום השביעי, אם הייתה לה בדיקה באמצע, יכולה לבדוק ביום השמיני ולטבול. לדברי ה'קנה בשם', לכאורה יכולה לטבול דווקא ביום שהוא שביעי מיום אחר שעשתה בדיקה (כגון אם בדקה ביום השני, ייחשב לה לראשון ואז השמיני ייחשב לשביעי), אבל אחרת לא (כגון אם בדקה ביום השלישי, תצטרך לחכות לתשיעי ולטבול ולא נאמר שהיום השלישי מצרף ביחד את הראשון והשמיני), שכן צריכים להיות דווקא שבעה ימים רצופים שהם בגדר נקיים.²⁶ ממילא נראה לעניות דעתי להקל בכך, ואף אם עברו במהלך הימים יותר משלוש יממות ללא אישות, שלא להצריך להתחיל מחדש את שבעת הימים הנקיים.

מסקנה למעשה

- א. אם במהלך ימי הטהרה עברו לפחות ארבעה ימים ללא חיי אישות, הרי היא יכולה לטבול באותו ערב. אם לא עברו ימים כאלו או שאינם זוכרים מתי שימשו, יכולה האישה לבצע שטיפה וקינוח פנימיים באותו מקום, לחכות למחרת, לבדוק ולטבול, ואינם צריכים המתנת שבעה ימים מחדש.
- ב. באשר לשאלה אם בני הזוג צריכים תשובה על העוון שאירע להם, ב'ערוך השלחן'²⁷ כתב שאם הדבר נעשה בשוגג, אין צורך בתשובה, אולם אם מדובר בשוגג הקרוב למזיד, עליהם לעשות תשובה על הדבר.

26. אלא אם כן נאמר שהחמתו אינה מדין הבדיקות, אלא מדין היסח הדעת בשבעה נקיים, ולעיל הראינו שפוסקים רבים לא חששו לכך, ואף החוששים, אין הכרח שיאמרו כן במקרה שבו ההיסח היה מכיוון שהיא חושבת שהיא טהורה.
27. ערוה"ש, סי' קצו סעי' מא.